

Doložka zrušovací nemá povahu pokuty konvenční, nepodléhá tedy — jak již z pojmu jejího vysvítá — volnému uvážení soudcovskému dle § 1336 o. o. z. Přijala-li strana částečné plnění beze zvláštní výhrady, vzdala se tím mlčky práv z doložky zrušovací jí vzešlých (roz. ze dne 25. června 1857 č. 5845, sb. Gl. U. 401). Nesplnění musí ve sporu dokázati ten, kdo na zrušení smlouvy žaluje, nebo kdo tvrdí, že smlouva patřičně splněna nebyla.

Povahu doložek zrušovacích mají též takové vedlejší úmluvy, dle nichž smluvník, prodléváti se splněním své povinnosti, má pozbyti jistých výhod nebo práv, tak na př. obvyklá doložka o ztrátě lhůt platebních.

Povahy poněkud jiné jest *clausula cassatoria sive derogatoria* o níž zmiňuje se § 716 o. o. z. Doloží-li zůstavitel v testamentu nebo v kodicilu, že každé pozdější pořizení vůbec, nebo pořizení, které nebude míti určitého znamení, má býti neplatným, pokládají se všechna pozdější pořizení za neplatná, leč, že by zůstavitel doložku zrušovací v pozdějším pořizení výslovně prohlásil za zrušenou. Doložku takovou činí obyčejně zůstavitel, který se obává, aby později snad nebyl přinucen ku změně své poslední vůle; zůstavitel může ustanoviti, že pozdější testament jen tehdy má býti platným, bude-li na něm učiněno jisté znamení na př. přitištěna určitá pečeť nebo připojen podpis dvojité. Prohlásí-li zůstavitel, že testament jest neodvolatelný, nepokládá se toto prohlášení za doložku zrušovací (roz. n. s. dv. ze dne 27. března 1866 č. 2073 sb. Gl. U. č. 2428 a ze dne 13. února 1855 č. 700 sb. Gl. U. č. 72). Prohlášení v testamentu, že každý pozdější testament má se pokládati za nic nebo za zrušený nestačí k tomu, aby právní účinky doložky zrušovací se zrušily (roz. nejv. s. dv. ze dne 4. února 1876 č. 9354 sb. Gl. U. č. 6013 a ze dne 19. prosince 1855 č. 10872 sb. Gl. U. č. 147).

Clerus viz Duchovenstvo.

Cla. I. Pojem a význam. Clem v nejširším slova smyslu rozumí se dávky veřejné, které stát ze zboží při dopravě jeho přes hranice vybírá. Cla vybíraly již státy ve starověku (*vectigalia*) za účelem výhradně fiskálním. Dnes mají cla ovšem povahu zcela jinou, jsouce důležitým prostředkem obchodní politiky jednotlivých států, které skoro vesměs provádějí nyní politiku soustavy ochranné pomocí t. zv. cel pohraničních. Cla mohou míti různý účel, a dle toho pak rozeznávají se cla ochranná (mají-li způsobiti zdražení zboží z ciziny dováženého, aby chráněna byla výroba domácí), cla politická (mají za účel přinutiti cizí stát ku změně politiky hospodářské), cla statistická (t. j. dávky za účelem zjištění objemu dovozu nebo vývozu vybírané). Dle cíle dopravy zboží lišiti jest cla dovozní, cla vývozní a cla průvozní.

II. Dějinný vývoj. V Rakousku vyvíjelo se celnictví dosti záhy úplně samostatně; již Bedřich III. propůjčil rakouským knížatům — tedy svému vlastnímu rodu — r. 1453. i formálně právo ukládati nová cla a mýta. Vůči Německu přikročeno bylo již r. 1616. ku pohraničnímu systému celnímu. Zásady nauky merkantilní došly však uznání teprve za panování Leopolda I., a měly v Rakousku během 18. století daleko větší účinek, nežli cla ochranná. Za Marie Teresie měla každá země svou vlastní čáru celní tak, že se musilo clo pravidelně platiti v každé zemi znova. Cla byla v Rakousku, jakož i ve všech ostatních zemích jako cla průvozní zařízení místním. Podstatný pokrok nastal vydáním celního řádu r. 1775, jímž